

muzikoterapie

Muzikoterapie v České republice

Matěj Lipský

Muzikoterapie v České republice, dříve v bývalém Československu, má dlouhou tradici. Přímou se váže na zdejší odkaz hudební kultury a folkloru, na speciálně pedagogická východiska i hudebně-pedagogické principy, a především na vliv psychoterapeutický, který v 70. a 80. letech minulého století představoval dominantní směřování československé muzikoterapie.

V současné době je kladen důraz především na speciálně pedagogické muzikoterapeutické modely. I akreditovaná vzdělávání univerzitního typu, jakož i alternativní akreditované kurzy v soukromém sektoru kladou spíše důraz na tento proud. Přesto oblast psychoterapeutické muzikoterapie je v ČR nadále kultivována a rozvíjena.

Cílem tohoto příspěvku je stručně podhalit souvislosti soudobé muzikoterapie v ČR z hlediska definování muzikoterapie jakožto svébytné profese, připomenutí historie muzikoterapie v ČR, informování o systému vzdělávání v muzikoterapii a funkcích muzikoterapeutických asociací.

Historie muzikoterapie v ČR

Abychom lépe pochopili níže uvedená východiska pro současný stav muzikoterapie v ČR, musíme se navrátit ke kořenům muzikoterapie na našem území. Při hlubší analýze muzikoterapeutických modelů, které ovlivnily současnou podobu muzikoterapie v ČR, můžeme vytvořit pět kate-

gorií dominantních muzikoterapeutických proudů.

První čtyři můžeme reflektovat z pozice muzikoterapie jakožto profese:

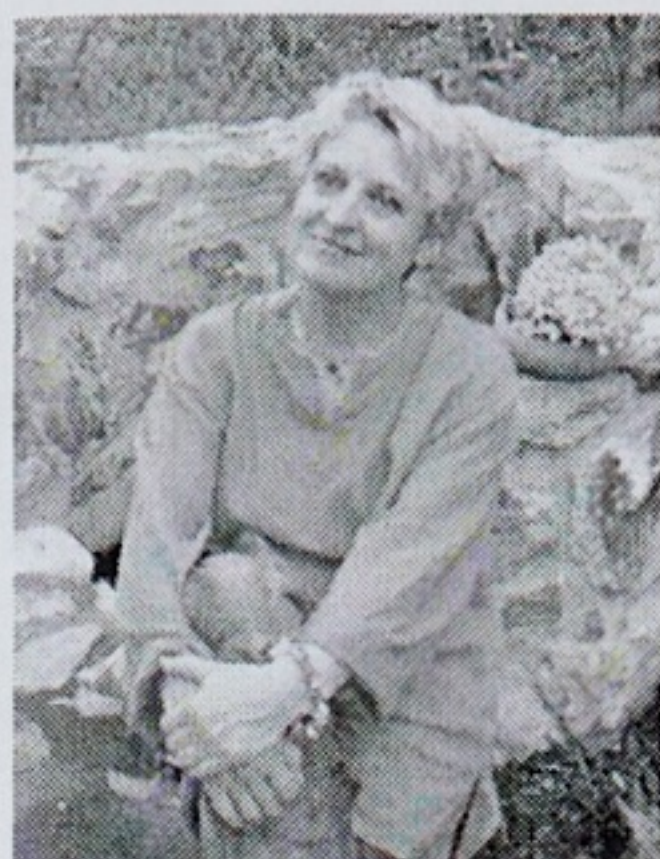
- speciálně pedagogická muzikoterapie (edukační, podpůrná)
- neuro-rehabilitační muzikoterapie
- psychoterapeutická muzikoterapie (klinická)
- antroposofická muzikoterapie

Pátý proud se do profesních kritérií nevejde, přesto ovlivnil podobu soudobé muzikoterapie

- esoterická muzikoterapie

Psychoterapeutická muzikoterapie (klinická)

Hlavní osobností české muzikoterapie je **Jitka Schánilcová Vodňanská**, která na přelomu 60. a 70. let minulého století absolvovala výcvik v muzikoterapii v Německu u Christopa Schwabeho. Od roku 1972 se muzikoterapii soustavně věnovala v protialkoholické léčebně v Praze u Apolináře při léčení alkoholiků a toxikomanů a později ve Středisku péče o mládež a rodinu. Byla organizátorkou tří akreditovaných psychodynamicky orientovaných výcviků v muzikoterapii. Celá řada současných muzikoterapeutů zde získala patřičné muzikoterapeutické vzdělání. Vývoj české muzikoterapie byl díky této skutečnosti dlouhou dobu ovlivněn psychodynamicky orientovanou psychoterapií. Jitka Vodňanská v současné době super-



Jitka Vodňanská



František Bakule



Josef Krček

viduje vzdělávání v edukační muzikoterapii na Univerzitě Karlově.

Antroposofická muzikoterapie

Nezávisle na psychodynamické muzikoterapii se v ČR vyvíjela antroposoficky orientovaná muzikoterapie, kterou zde představil **Josef Krček**. Vytvořil pětileté vzdělávání v antroposoficky orientované muzikoterapii nazvané Musica Humana (nedávno publikoval stejnojmennou knihu). Mnoho současných odborníků absolvovalo právě v této škole a nyní rozvíjejí původní myšlenky antroposofické muzikoterapie spolu se svými ve vlastní praxi.

Speciálně pedagogická muzikoterapie (edukační, podpůrná) a muzikoterapie neuro-rehabilitační

Kořeny využití muzikoterapie ve speciální pedagogice a rehabilitaci jsou mnohem hlubší, než by se mohlo na první pohled zdát. Jestliže se muzikoterapie začala v ČR definovat až kolem 60. let minulého století, léčebný účinek hudby byl aplikován ve speciálně pedagogické a rehabilitační oblasti již v průběhu 19. století. Významný pedagog **František Bakule** využíval muzikoterapeutické principy v práci s tělesně postiženými lidmi. Známy byl jeho sbor dětí s postižením, tzv. Bakulovi zpěváci. Přesto se nejednalo o klasické pojetí muzi-

koterapie, jak ji známe dnes. Opět to jsou 70. léta minulého století, kdy se především díky absolventům psychodynamicky orientované muzikoterapie začala navracet edukační a rehabilitační muzikoterapie do speciální pedagogiky. V této době rovněž došlo k jasnému vydělení muzikoterapie speciálně pedagogické a neuro-rehabilitační.

V současné době je muzikoterapie rozvíjena především v této oblasti. Ať již jde o výzkum v muzikoterapii nebo o vzdělávání. Například jsou dnes zcela běžné semináře zaměřené na muzikoterapii v rámci pregraduálního studia psychologie či speciální pedagogiky na vysokých školách. Postgraduální akreditované vzdělávání v edukační muzikoterapii je rovněž vedeno při katedrách speciální pedagogiky. Nejvyšší vzdělání, které je v současnosti možné získat, je v rámci doktorského studia speciální pedagogiky se zaměřením na muzikoterapii.

Asociace

V současné době fungují v České republice čtyři subjekty, které se snaží definovat muzikoterapii z hlediska profese.

Jsou to Česká muzikoterapeutická asociace (CZMTA), Česká Asociace muzikoterapie a dramaterapie (ČAMAD), Sekce muzikoterapie (SMT) a Moravská asociace uměleckých terapií (MAUT).

První tři v současné době vstoupily do procesu integrace. Dokud proces nebude ukončen, nejsou otevřeny novým členům.

Asociace muzikoterapie České republiky (AMC)

V současné době dochází k integraci tří významných subjektů zaměřených na muzikoterapii. Budoucí název takto vzniklé konfederace pravděpodobně bude znít Asociace muzikoterapie České republiky (AMC).

Mezi subjekty, které se slučují, patří:

- Česká muzikoterapeutická asociace (CZMTA), která se snaží garantovat muzikoterapii jako profesi. Je členem WFMT a v současné době je ve světě nejznámějším subjektem, co se spolupráce se zahraničím a pořádání mezinárodních konferencí týče. Pořádala v roce 2008 mezinárodní konferenci „Music Therapy – Experience with Music“ (hlavními řečníky byli, kromě mnoha českých odborníků, C. Robbins a W. Mastnak) a v roce 2010 spolupořádala mezinárodní konferenci expresivních terapií „Space for Art Therapies“ (hlavním řečníkem byl T. Masuko).

- Česká Asociace muzikoterapie a dramaterapie (ČAMAD), která hledá společnou cestu napříč spektrem expresivních terapií a je členem EMTC. V roce 2007 pořádala mezinárodní konferenci „Setkávání muzikoterapie a dramaterapie“ (hlavním řečníkem byl J. Moreno).

- Sekce muzikoterapie při České psychotherapeutické společnosti při Lékařské společnosti J. E. Purkyně (SMT), která sdružuje zájemce o muzikoterapii z řad studentů, odborníků i laické veřejnosti. Čtyřikrát do roka pořádá veřejná setkání v Lékařském domě, zaměřená na prezentaci výsledků výzkumů v muzikoterapii, sdílení informací o novinkách ve světě muzikoterapie, a především na setkání muzikoterapie s dalšími obory.

Mimo tento proces stojí Moravská asociace uměleckých terapií (MAUT) z důvodu odlišného pohledu na muzikoterapii v ČR, především co se otázky profese týče. Avšak daná asociace splnila podmínky přijetí do EMTC (uznání vládou ČR a dvouleté působení) a z tohoto důvodu se snaží budoucí AMC najít společný pohled, byť je to obtížné a často nereálné.

Institucionální využití muzikoterapie

V současné době se muzikoterapie v ČR aplikuje napříč celým spektrem klientely speciální pedagogiky. Častá je též v nemocnicích a na rehabilitačních klinikách. Velmi často je využívána též v oblasti psychiatrie a v psychotherapeuticky orientovaných zařízeních. Výjimkou není ani aplikace muzikoterapeutických technik v rámci běžného školství či inspirace muzikoterapií v rámci hudební pedagogiky.

Uzákonění muzikoterapeutické profese v ČR

Ačkoli v současné době ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy akredituje postgraduální vzdělávání v oblasti edukační muzikoterapie pro speciální pedagogy a psychology, není muzikoterapie zákonem stanovená ani v katalogu profesí definovaná jakožto samostatná profese. To znamená, že absolventi, kteří splní vstupní podmínky MŠMT, mohou muzikoterapii vykonávat pouze v rámci své původní profese, a navíc nejsou plně podporováni Asociací muzikoterapie ČR, jelikož akreditované studium je pouze jednou ze tří základních podmínek, které musí muzikoterapeut splnit (další jsou prožitkový výcvik v psychoterapii a supervize).

V rezortu ministerstva zdravotnictví je situace složitější. Ministerstvo přímo akredituje výcvik v psychodynamicky orientované psychoterapii typu SUR. SUR pak již

v minulém století podstoupilo akreditaci třem výcvikovým skupinám zaměřeným na psychodynamickou muzikoterapii (garantem je J. Vodňanská – supervizorka EU a žačka Ch. Schwabeho). V současné době SUR předalo další akreditaci pro další běh, který by se měl v budoucnu realizovat. Ani zde však muzikoterapie není součástí profesní výbavy dané zákonem. Z hlediska Asociace muzikoterapie ČR zde chybí potřebné vzdělání v muzikoterapii (naplněna je podmínka prožitkového výcviku, supervize, ale chybí teorie).

Mezi hlavní aktivity Asociace muzikoterapie ČR patří tedy jasné definování muzikoterapeutické profese pro potřebu zařazení muzikoterapie do zákona i katalogu profesí v České republice. Dále budování etického kodexu s přihlédnutím k požadavkům EMTC a hájení jeho dodržování.

AMC se snaží o integraci a sjednocení nároků na vzdělání muzikoterapeutů, a to

jak klinických, tak edukačních. Cílem je, aby všichni budoucí muzikoterapeuti splnili stejné podmínky pro vzdělání a předešlo se tak případnému mocenskému rozdělení profese. Po splnění níže uvedených kritérií se budou muzikoterapeuti sami moci rozhodnout, jakým směrem se v praxi vydají (edukačním či klinickým).

Nároky na muzikoterapeuty dle AMC:

1. garantovaný trénink v muzikoterapii dle AMC (300 hodin)
2. ucelený, akreditovaný sebezkušnostní výcvik, který splňuje standard ČPS (500 hodin)
3. supervize (250 hodin)
4. praxe (3 roky v klinické praxi, z toho minimálně 500 hodin týkajících se muzikoterapie)

V brzké době budou zprovozněny internetové stránky www.muzikoterapie.info, kde budou veškeré informace o muzikoterapii v České republice přehledně uspořádány a pravidelně aktualizovány.

Matěj Lipský (*1976) je psycholog, muzikoterapeut a speciální pedagog. Vyučuje muzikoterapii na Pedagogické fakultě UK. Pracuje jako muzikoterapeut v Dětském centru Thomayerovy nemocnice v Praze, v Integrovaní mateřské škole Sulanského a v soukromé praxi. Spolupracuje s DÚSP Tlokov jako hudební supervizor. Je předsedou České muzikoterapeutické asociace (CZMTA) a správcem internetových stránek www.muzikoterapie.cz, které jsou součástí archivu Národní knihovny ČR.